

Ensenyar a qui no sap.

Comedia en un acte, original y en vers
de

Bonaventura Bassegoda y Amigo,

Estrenada en lo teatre Espanyol la nit
del 23 de novembre de 1883

227.

BARCELONA - 1883.

1847

Journal of the ...

... ..

... ..

...

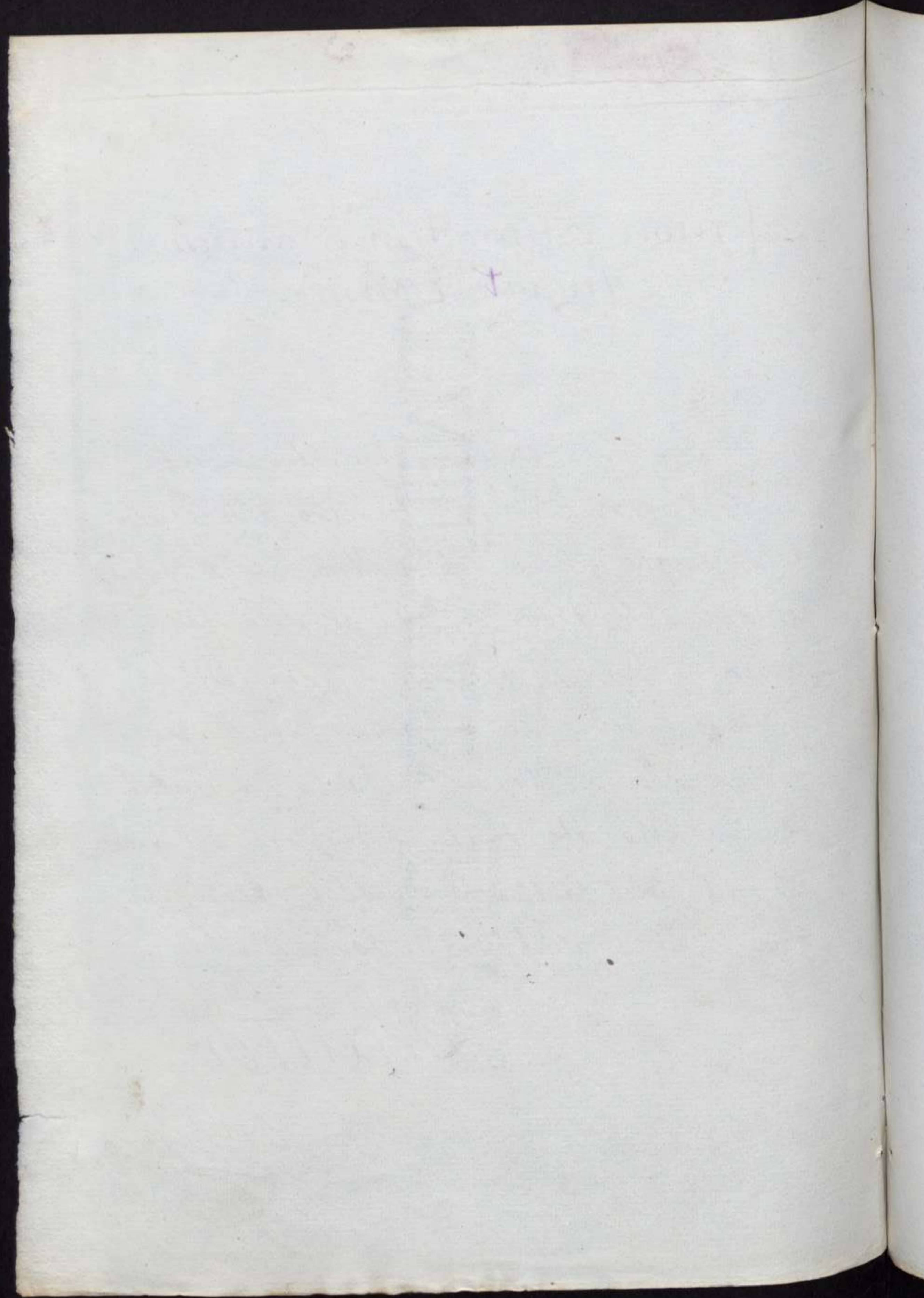
...

...

A mon estimadissim amic
August Tomàs.

En vals molt y aquesta oferta
no val res: Pero m'atreveixo à dedicar-
tela perquè penso que sentirho aixis logra-
rà que s'hi trovi en ella alguna cosa
bona, y serà lo teu nom, que m'he
pres la llibertat de posar en la pri-
mera plana. Pren la bona voluntat
de ma modesta oferta y disposa del més
humnil dels pactes al mateix temps
que lo més afectuós de tos amichs

L'autor.

Personatjes.

Elvira	22	anys.
Don Joseph	56	"
Arturo	22	"
Carlos	25	"
Pere	60	"

Època actual.

2

1875

1/10/75

1/10/75

1

Acte iunich.

L'escena es una torre de
 S Joseph, situada en un poble de
 la Costa. Sala rica. A la dreta
 una porta que se suposa, dona al
 jardi. Al costat la del quarto
 d'Elvira. Altre porta a la esquerra
 que dona pas al quarto d'Arturo,
 y porta al foro practicable. Cadiras
 butacas, sofà y altres accessoris.

Escena primera.

Don Joseph - Elvira.

(Lo primer exagevat,
trage d'estar per casa, ella
sencilla pero molt elegant.)

Jos. Creume noya, es mitja vida
pode anar de neglige.
Aquesta es la gran veritatja
de la torre.

Elv. No comprench
que li fassi tanta gracia
l'anar aixis d'espanta auells.

¡ Si ab los meus ulls se mirava!...

Tos. ¿ Que vols dir que no vaig bé?

Elv. Magnífich; sols li saltava
que's posés aquest barret.

Tos. ¡ Oh! y que ha estat ma pensada
que me he empescat jo mateix.

Vaig a dintre d' un armari
veig un gran munt de papers
d' aquest, que ab cada sombrero
sempre m' porta l' sombrero,
n' agafó mi; me l' emprobo
y al veure que m' està bé
dich: Aixís m' Tributo fresca
y aquí m' tens, tal dit, tal fet.

Elv. Pero sent papers ridiculs.

Tos. Millor; no n' has de fer res!

(creuat)

Elv. Gracias! Lo qu' es lo meu pare

no pot pas ser mes atent.

To. ¿Ya te enfadas? Teno un geni!

Elv. ¿Si crida fora de temps!

To. Bè, ja ha passat; ja'm dispensas.

¿No es veritat Elvira?

Elv. Bè;

si promet may més tornarhi...

To. ¿I ho prometo.

Elv. Donchs ves mes,

To. Ara tornant al que deyan
trovaras que... si... això es;
la estació es molt favorita
per gosar del camp; entens?
aixís es que quan arriba
plè de flors, lo ditxós mes
de 'ls amors y las carbassas,
vull di'l Maig (que parlo bè.)
Donchs si; aixís que'l Maig arriba,

Ja sabo que't Dich sempre: anem;
 y'ns ne venim a la torre
 que Dich torre, l'nostre a deu
 y aqui, voltats de delicias
 que vedundan se' excellents
 tu, entregada ab la flora
 (vull di' l'jardi) y jo també,
 ab la labor d'hortalissas
 y altres verduras, passem
 los tres mesos de canicula
 sense pensar en res mes.

Donchs ara en lo meu supnesto
 tot això, podrà ser
 si'ns vejessem imprimits
 ab lo mateix toage, intens,
 que portem a Barcelona?
 De cap manera.... Ja veus
 si parlo ab ratio al queixarme....

i 7 encara hi ha qui no'm creu!
7 encara algun escribano
ha tingut l'atreviment
D'escriure en blanc 7 en negre
no se' a quin llibre es
de lectura: " Ande caliente
7 ja pot veir la gent."....
ves si ara aixis a' la fresca
no vaig millor que d'hivern?

Av.

Ay, papa! M fa un xiquet massa,
ab prou seyras si l'entench

Tos.

Donchs a' se' qu'en quant a' l'habla
soch dels que s'explican be'.

Mes passant a' un altra cosa:
endeuina a' qui tindrem
mis quants dias ab nosaltres;
m qu'arriba avuy mateix.

Av.

(Prou que ho se', que'l cor no'm calla

a tot' hora ab lo nom seu.)
 ¿Aquí papa?... No hi atino.
 ¿Potser l' Arturo?

Tos.

(Ab satisfacció.)

L mateix.

¡Quin jove de totes prendas,
 sembla nasent del meu temps!
 Tant diferent de vosaltres
 que de tothom os burleu.
 Yo t' ensaí qu' es mort son pare
 que ml' miro com fill meu.
 ¿Donchs, que fas? ¿No te n' alegras?
 Que t' sap greu?

Elv.

(Dissimulém.)

No; que vinga enhorabona,
 o no vinga, l' mateix m' es.
 Pero escolta, desdenyosa.

Tos.

Vinam aquí! ¿Que t' ha fet?

perque sempre me li parlis
sense ferli 'l parabièn,
ni un trist solris en la cara
y sans contestarli sech
si alguna cosa 't preguntà?
; Ah, papa! No m'ha fet res.
Donsas ja que tu coneixes
lo mateix que jo coneich,
es dir, ja veus allà hont vaig,
m'explico, vull dir, m'entens?...
Ja que coneixes Elvira,
que no li ets diferent
y que llunt de tu sospira,
y s'alegra cuant te veu
y 't parla sempre d'un terme,
que sembla que mengi mel,
tant carinyós, tant simpàtic
; perque 'l tractas ab desdeny?

Elv.

Jos.

Alv.

Ja ventà; no'l desprecio,
 pero si may s'atreveix
 ab cap paraula amorosa
 ; no coneix vostre mateix
 que à mi no m'està be dirli
 lo que no gosa à dir ell?
 Ja m'agrada; l'aprecio,
 Després l'Arturo no es lleig...

Tos.

¡ Y que ha de ser, existència;
 ó y que si arribas à naixer
 vint ó trent'anys antes qu'ell
 li haurias pogut ser mare,
 casante ab son pare ; entens?

Alv.

¡ Ave Maria purissima!
 Calli papa, que n'hi ha un seix,
 se fixa ab unas ideas.

Tos.

¡ Oh, y que no vaig malament
 perquè, com m'ho conjurino

Del modo que 'm sembla bé,
'm redunda de manera
que's cunpleix lo meu intent.

Escena II

Dits + Pere.

Per. Molt bon dia, senyoreta!
; Den me lo guard' don Joseph!
; Y Jochs, que' tal?

Elv. (Quina plepa!)

Tos. ; Y deixal estar, pobret!
'Ns serveix ab tant carinyo,
desde l'onny quaranta tres,

que be mereix li dispensis
las llibertats que s'empren.
(a Pere.)

Per. ¿Donchs, que hi ha de nou Perico?
Qui' està tot aprunt y llest.
Ara ha marxat la tartana
per anar a busca al tren
al Arturo.

Tos. Doncas covro
a busca' algun moscatell
per se' agui quan ell arribi.
Woya, vull dir, ja m' entens;
etcetra; saps?

(Ab malizia tonta.)

Elw.

Vaigi papa.

Tos.

Bueno donchs; hasta després.

(Tots se'n va.)

Escena III

Esposa - Pere.

Pere.

¡Per 'mor de Deu, senyoreta,
vo estiga malhumorada!
Alegria ab ab la arribada
del foraster. ¿Que l'inquieta?
¿Que'n trauirà d'aquesta pena
que sempre la desconsola?

Es.

Mira, Pere, deixam sola,
ò sino t'giro l'esquena,
que ja'm teniu fins aquí
tu y'l papa a cada instant
que si m'heu trovat plorant,
que si'm vull enmalalti,

que jo 'm dono mala vida,
 que suspiro si estich sola,
 y aixis aniem formant la bola
 mentida sobre mentida;
 perquè jo, no estich malalta,
 ni tinc res que 'm mortifiqui
 y no vull que se m' apliqui
 remey que no 'm fa cap salta.
 Ab això s'es lo sabor
 D'amarfeu.

Per. Me n' amirè;
 més jo parlo en si de bé....
 Elv. Vesten; qu' ets amo himador.

(Pere se'n va.)

Potser n'he fet un xich massa.
 ; Pobre home! que trist se'n va;
 pero es que may pot calla'
 y ja perdo la catxassa;

y tot i perquè? Perquè l' papa
se pensa que tinc amors
perquè m' ven molts seguidors,
y diu que, vaja, soch guapa,
y per mes que li asseguro
que l' meu cor es lliure encara,
tè por de que tinc per ara
algun rival de l' Arturo.
¡Oh, rival!... Casi m' fa viure
un jove que no s' explica,
que no més mira y sumica
y tot s' ho gasta en esmirre;
y si algú altre m' atura
y jo li faig bona cara,
ja s' pensa que se m' declara
y "ja tinc rival murmura.
y l' meu papa s' desespera,
y de vuit dias no m' mira:

pero l' qu' es jo a fe' d' Elvira
 no parlare' la primera.
 Si casi sembra mentida
 trova' un jove com ell es
 avuy que avant ab balquès
 y estant en mans de la dida,
 ja fuman y fan l' amor
 los joves del nostre segle
 y ja saben fer l' article
 y a dotze anys ja fan terror.
 Corre tant calaveron
 que ma no's ven may fiada
 oh y si'ls escolta confiada
 y'ls fa cas y'ls hi respon
 ja esta' que mes li valdria
 tirar-se de cap a mar
 perque ho van tot a contar
 als companys, cent cops al dia.

Y com tots sals buscan brama
no se'n trova cap de bó
y si algun hi ha bon miryo
aquell no gosa a' fer l'home
Aqui tenen a l' Arturo.
No'l coneixen? ja'l veurau.
És es malat: rich y elegant
pero callat com un duro.
Y no's pensin es simpàtich
vesteix molt bé, molt correcte
no mes li trovo un defecte
massa gelós y llunàtich.
Donchs aquest que jo valdria
may s'ha atrevit a' parlar.
Això sí; versos ne fa
mes qu' un soch no'n cremaria.
Bes; l'ha pegada per' qui
tot ho confia al pape'

y a' la pluma; ves perquè?
 Que m'ho vinga a' explica' a' mi.
 ¡Si jo 'l pogués fer parlar....
 Qu' acabés d' una vegada....
 ¡Liitaria una mirada
 que'l faria sofocar!
 Si tarda a' perdre la por
 y de vida no cambia,
 si no perquè s' ofendria
 li respondria que no.
 ¡Hola ja'l tenim aquí;
 sembla que porta un company.
 ¡Vaya un tipo mes estrany.
 Me'n vaig un xich al jardí.
 (Se'n va.)

Escena IV
Arturo - Carlos - Pere.

Car. Per ara ja 'ns reben bé!

(Ironich)

Per. Vaig a avisar Desseguida;
mentrestant, poden se' a mida
del seu gust. Ja tornaré.

Art. ¿Y donchs, que't sembla?

Car. ¡Pss!... Nada!

No'm puch queixar, mes veurem;

(s'assen.)

'm sembla que passarem
una bona temporada;
y sobretot si es veritat
lo que m'has dit pel comi,

que la mestressa D'aquí
 es un tipo, així, arreglat
 ja't prometo fer brometa
 ; Oh, y quin me jo! Deixam fé.
 Art. Fé; pero calcula bé
 qu'es tota una senyoreta.

Car. ; Oh, no't pensis que m'engresquin.
 Farem brometa, així, innocent;
 ; no veus que tinc tant talent?...
 És molt difícil que'm pesquin.
 ; Y tu, com estàs d'amor?
 Ta deus tenir algun ninhet....
 Art. No'n tinc cap.

Car. Donchs ets molt fret.
 Que no hi sentis res dins del cor?

Art. En quant a això y tot callant,
 no't pensis; estimo ab fé,
 pero no goso a dir re

y visch callant y estirnant.

Car.

¿Quien es ella?

Art.

Una hermosura!

Car.

Donchs, millor; com mes bonicas
son las donas, quant t'hi explicas
't tractan ab mes dolura.

¡Las donas!... Si las conech;
las comparo ab un roser,
l'home fa de jardiner.

(Arturo rim.)

¿Això t'fa riure?

Art.

Ta ho crech.

Car.

Donchs, escolta. Quan'l plantas,
es que t'has enamorat;

't cuidas il·lusionat

quan fas l'os a' una de tantas.

Vé qu'ella un dia s'adona

de que sufreixes per ella,

171

ja ha nascut una poncella
que ton sang galardona.
Va creixent y tu constant
la cultivas ab amor;
la poncella, s'ha fet flor,
es quan ella t'va estimant.
Lavors, tu pensas: "Demà
vindré a culli aquesta rosa"
li dius "tu seràs ma esposa
demà t'vindré a demanà."
y passas las nits febrils;
vas l'endemà per cullirla
al jardí, y al distingirla
(ava ve lo esgarriós)
ò bé algú se l'ha robat,
ò bé l'ha desfullada l'vent,
ò bé quant tu tot ritent
ja las mans has allargat

per haver-la, ella amagada
porta un be' de Deu d'espinas
tant esmoladas y sinas,
que't donem la gran punxada.

Art.

Donchs Digas que ningú logra
lo benestar que pretent.

Car.

¡ Ah! L'espina regularment
(ab secret.)

acostuma à ser la sogra.

Art.

Vamos, es exagerat.

Car.

Un siquet, si; ja ho confesso...

Art.

Excaltam. Sabs que't profeso
ma afectuosa amistat;

y ja que tu ets aixi destre
en l'art de pintar l'amor
si'm valguessis fe'l favor....

Car.

¿ De que jo't servis de mestre?

Ab molt gust. Mes.... com esteu.

Art. Estem à mitjas; presumo
 qu'ella no'm val y'm consumo
 y es un infern'l cor meu.

Car. Donchs, mira: L primer moment
 que tu li pugas parlar.
 te li declaras.

Art. ¡Oh! Ja!....

Pero, ¿com? Vesmo dihent.

Car. Comensas, dihent que tu estimas.

(Això à totas ls agrada.)

respondrà, així, interesada:

¿A qui? - Llaboras, l'animas,

y així acostant la cadira

li dins que se sembla à ella,

qu'es tant amable y tant bella;

suspiras.... Vegam, suspira!

Art. ¿Y ara?

Car. Fesho, no me'n rich.

Art.

Ay!

Car.

Més fort, no ab tanta calma;
Se de ser un sospir d'alma.

Art.

(Suspirant mes fort.)

Ay!

Car.

Així, vès sent lo que't dich.
La miras d'una manera,
que'l cor li donga tres bulls.
Comme ca. Vaja, ab aquest ulls
ja veig que faràs carrera.

Art.

Y que dich, si ella enfadada
Din què miro?

Car.

Qu'és tan mona,
que vals ser com papallona,
movint per sos ulls cremada.
Ella, llavors se'n riurà,
y avants que a' parlar comenci
y quan molt menos s'ho pensi,

li fas un petó a la mà,
 ó dos, y si dignes re'
 li dius: - E'estimo, hermosura...
 y parantlas de dalsura....
 Ta't no faràs venir bé.

Art.

Pero ¿y si ella'm tren de casa?

Car.

¿hi hi pensarà. Es una prova
 d'amor, que cap dona jove
 desprecia; no es tant asa.

To he besat tantas mans fines
 de senyoretas beafonas;
 que avuy, ja totas las donas
 sembla que'm sigan padrinas.

Art.

Donchs ho fare aixi mateix.

Car.

L'home, logra quan desitja.

Art.

Si'm diu si, se deuré la ditxa;
 mes si'm diu no....

Car.

¿hi ha un feix!

¡Que t'ha de dir! Ara quan pugas
la veus, li parlas, t'animes,
Dius que per ella t'aprimas....
A veure com te bellugas.

¿Mes ahont es? qui es? ¿ahont viu?

Art.

Per ara no's pot saber.

Corr.

Be, home, he; no hi fa re.

Art.

Després, ja t'diré'l motiu
que a ser reservat m'obliga;
pero calla, que s'acosta,
l'Elvira...

Corr.

¡Es guapa! (Faig posta
de que aviat faré'm lliga.)
(Sorpresada.)

Escena V

Dits - Elvira. luego Pere.

Art.

Per tot te deixo Elvireta.

Elv.

¡Valgam Déu, qu'ets car de veure!
May no hauria pogut creure.
Ben arrivats.

Car.

¡Senyoreta!

Elv.

Séguin.

Art.

Gracias. Dissimula
si no't preguntó que tal.
Ja veig qu'estàs....

Elv.

Bastant mal,
ab los amichs.

Car.

(Zu, calcula
que m'hi tens de presentar,
qu'estich sent un paper trist,
ja mitja hora que m'ha vist
y no li he pogut parlar.)

Elv.

(Vaja un sautoche.)

Art.

Elvireta;

L'amich Carlos Casaniga.

(Presentantlos.)

Carlos, ma mellor amiga.

Elv.

Beso las mans.

Car.

Senyoreta.

Conech que m'he propassat
venint, sents tenir l'honor
de coneixer tal primor
de bellesa....

Art.

(Qu'ets pesat!)

Car.

Mes ara que ja l'Arturo
m'ha lograt ditca tan grata,
'm trovo que casi 'm mata
l'alegria, li asseguro;
perque en vostre hi reconech
totas las prendas: la gracia,
la bondat, l'aristocracia
y la hermosura...; oh, ja ho crech!

175
Acabaré donchs, per di
que'm creuria molt honrat
ab la coral amistat
de vostè.

Elv. Lo qu'es per mi,
pot contar-me desd'avy
en la afavorida llista
dels meus amichs.

Car. (Es congnista
de primera clase. ¡Tuy!)
¿I don Joseph?

Art.
Elv. Ha sortit.

S'ha arribat aquí a la vora;
no crech que tardi; ja es hora
de torná a sé aquí. ¿Han sentit
malta calor?

Art. ¡Friolera!
Mes ja'ns dem per ben pagats.
(galanteria.)

lv.
Car.
Art.

Se deuenen trovar cansats.
No, perquè havem prés primera.
Lo quieto tu, las convenencias
ja las Trovas desseguida.

(Aixe contse.)

car.

Arturo, en aquesta vida
s'hom d'establir diferencias.
Haurias cregut prudent
ficarte en una tercera
entre gent de baixa esfera,
es dir, entre aquella gent
que l'un viatja ab gallinas
y l'altre ab la criatura
y aquest l'mira y murmura
y aquell li busca branquinas...
La veritat, jo me n'alabo;
'm tracto com me mateixo.
¡Ay! No sab lo que pateixo

quant tracto ab la gent del xavo.

(Pere atravessa la escena
ab las maletas y s trova ab
l'Arturo que li diu apart.)

Art. (No desenydis lo del xam,
y sobretot, gran secret.)

Pere. (A veure, si d'aquest fet
se li declarara, veyam.)

Elv. (Elvira en son grup. diu
a Carlos.)

Donchs l'qu'es aqui, li auguro
que's te de fastigueja!

Car. ¡Oh! Aixó no succehirá
teninthi á vostè y l'Arturo.
¡Felis qui á vostè s'entrega
tant discreta, jove y guapa!

Elv. Gracias

Art. Ja es aqui l' teu papa.

Escena VI

Don Joseph - Elvira - Carlos
Arturo.

Tos. Siempre es tarde y nunca llega.

Art. (abrasante.)

Don Joseph! Apreti.

Tos. Apreto.

(Per Carlos.)

¿Zombé es del art de la ploma?

Car. No; so un jove de la broma.

Tos. Ah! ja entench! Un esqueleto.

Car. ¿Que din ara? (M desespera.)

Tos. ¡Ay m'hi errat... ay... ja veurá;
Ay, ¿com se'n din?... Ah! ja! ja!
Volia di un calavera.

Car. Bravo, home, aixis ma agrada,
que ja 'm tracti com amic.

Tos. Y donchs, home, sempre ho dich,
De nombre a nombre va'nada.

Elo. Ab lo permis de vostès
ara que'l papa es aqui,
'm retivo.

Art. 'I qu'es per mi,
no estigas.

Elo. Hasta després.

(Se'n va saludant.)

Tos. Donchs, ja que s'hi han deixat caure
los jaig los meus presoners.
Passam aqui tot lo mes.

Car. Ab això no'l puch complaure.
Dius tres dias, lo mes tart,
me'n torno.

Tos. De cap manera.

Car.

¿ Que val que torni envedera
ma paraula? Deu me'n guard.

Art.

Don Joseph, me n'olvidaba,
li presento un amic meu.

Tos.

T ara, vés en nom de Deu,
tu l'ets jut y això bastava.

Bo: ¿ que som de compliments?

Aqui regna la playera;
no'm vinga ab gent salamera;
ab mi tot hom hi es parent.

¿ Venheu, com m'he presentat?

Car.

Bé va prou bé, per l'estiu.

Tos.

Donchs l'elaira sempre'srin
del meu vesti, y ja es pesat.

Ay, no'm parlin de mudar-me;
ja suo no més pensanhi.

Això es causa que m'encanti
la torre; per recrear-me.

y això ja dimana l'anys;
 encara 'm vivia ella,
 vull dir la meua costella,
 la esposa.

Car.

Ta. (¡Quins afany!))

Tos.

Donchs los hi vaig à contar
 de que 'm ve l'odi à la raba
 de las festas. Jo era jove,
 com vostès, si ja o no ja:
 No més dos o tres vegadas
 havia vist Barcelona,
 y un dia la meua Pona
 valgué de totas passadas
 àna à fe un petit viatge;
 y 'no hi varem deixar caure;
 la vareig valguer complaure....
 no ho se per què.... Pel nuviatge.
 Teya un temps poch sanitarí,

Que cobijaba grams frets:
un clima com ara aquets
que resigna 'l calendari.
Com qu' anavam ab la dona,
'm valgué muda 'm rich,
pero ; amichs meus! ja 'ls hi dich
que la varen ser hen bona.
Jo anava molt arreglat ;
barret alt, potsè 'm rich massa,
y alevita d' una classe
que may més se n' han portat.
Com no sabia 'ls carrers,
vaig decidir preguntarho,
y aixis va ser y m' encaro
ab dos o tres batiguers.
'Ls vaig dir: - ¿ Que vaig pron bé
per anà a la Bonibla? y ells
al sentirho ; quins tropells!

¡ Quin escandal pe'l carré!
 ¡ No van viure poch ni gaire!
 ¿ D'hont surt ab aquest barret?
 ¿ Que no s'ha vist? ¡ Ay pobret,
 si li ven algun drapaire.
 ¿ Y encara ve preguntant
 si va be?... ¡ Y que té d'anar!...
 Avants vagis a comprar
 un mirall aquí a l'Encant!
 Y ells eridant, jo sofocat
 y la senyora mitj morta,
 fins que ve un tipo y'us porta
 tots junts a ca'la Cruitat.
 Allí vaig pogué arreglarho
 repartint alguns diners,
 venegant dels botiguers
 y del meu malehit deocaró.
 Desd'allavors, trovo quot

anà dixi y no^{m'} he mudat
may més, y m'he estalviat
de rebre cap mes disgust.

Car.

Vaja una gracia m'ha fet.

Art.

¡Ja li dich qu'es pot escriure!

Tos.

¡Ja vaig aprendre de viure!

Desd'allavors senzillet.

A mi danguin lo rural
vegent vert ja estich content.

Car.

Be, si, cada hù s'enten
y balla sol.

Tos.

Ah! Cabal!

Art.

Anem mont vullga.

Tos.

Ja veig,
que'ls hi agrada.

Car.

no m'hi oposo;

Tos.

Si tenen por de cansarse
enganyarem l'cavret.

180
Tincch un burro. Mivi: aquest

(per Pere.)

lix pot explicar; no es farsa.

Car.

A mi si'm dona permis

prefero mes quedarme

perque tincch de respallarme;

¡oh, no, no puch sortir aixis.

(Quedarme sol, es probable

que torni a sortir l'Elvira;

'm sembla que ja delira

per parlar-me, es tant amable!)

Tos.

Quedis danchs; hasta la vista.

Art.

Aden, Carlos, a després

(Je'n van.)

Corr.

Au revoir. M'hi estich mitx mes,
y l'Elvira es ma conquista.

Escena VII

Carlos.

Car.

En bonas mans ha caigut,
no hi ha ningú mes, tan destre,
¡serà la meua obra mestre!
¡Si l'Arturo ho hagués salut!
No crech que'm portés aquí
perque ab lo geni que té,
no fa, ni deixa ser re;
ni parla, ni deixa di.

Deixam arregla' una mica
que no'm trovés descuidat.
¡Vaja que só ben plantat!...
Això y la meua palica
m'dana la gran fortuna
entre'l bell sexo. I tan fi'

com so'!; Com las jaig pati'...
 Y que no se'n salva ni una,
 O sino, Diguim: ¿Qué mira
 aquella nena tant mona?..

Si, vostè, vostè, bufona.

¿No es veritat que ja suspira?

Confessiu, no costa res;

no es pas cap mal; no's sofocni,

no n'hi ha cap que no li xoqui,

ja se sap jo y ningú més.

Bravo; ja surt en escena;

mirare' l' retrato aquet

que sembla d'ella. Distret,

y aixis ab cara de pena.

Escena VIII

Carlos - Elvira (ab un ram) y Pere.

Per. Li dich que no ~~re~~ se' paraula,
Elo. Donchs I'hont ha sortit veyam?
Entro al cuarto y trovo l'ram
Dessobre la meua taula.

Per. ¡ Es estrany! perque tot sol
no crech que hi haja vingut.
(Prou que ho se' que te l'ha dut,
pero jo haig de fe'l mussal.)

Elo. Las flors no son del jardí,
que no n'hi ha cap de tan bona.
Això ve de Barcelona

Per. pero ¿ qui l'ha portat aquí?
Be, veuua; no s'hi amohini,
prengui l'ram y s'acabó.
Li dich qu'es regalo bo,
pero no es fàcil que atini
ab qui l'ha dut.

Elo. Dausas fora.

Per.

(Per Carlos.)

Miril se'l pot retratar

Elo.

(Anant cap a Carlos.)

¿Pot sal?

Car.

Sol no hi puch estar
 vivint a vostè a la vora.
 Perque la llum. D'aquest ulls,
 sos llavis de coraal fi,
 sas galdas de gessami
 y de sa trena'ls embulls
 m' embuvernau tant y tant
 qu' en vostè penso a tot hora
 tant si está a la meua vora,
 com si....

(Pene rim.)

Elo.

Vagis explicant.

Car.

¡Oh, no's leucli, no, Elvireta,
 D'un cor que pateix frisa,

lo meu afany amorós
es immens!...

Elv.

¡ Veig qu'es poeta!

Car.

No, senyoreta, li confeso.

May he sapigut fé un vers.

Aquets son los mots primers
qu'he dit poetics. Mes progreso
que al veure son vostre hermos
hont lo rubar vermelleja,
fent mustigar sols d'enveja
à aquestas pintadas flors,
'm sento un impuls secret
que 'm fa vessar poesia....

Elv.

Vamos, pron, pe'l primer dia
d'esplia massa claret.

Car.

(M'ha deixat mort.) Precios vam

Elv.

Oh! y qu'enclon tot un misteri
me l'he trovat sens haver hi

vinguè per durlo, veyam
com s'explica aquest embull.

Car.

(Gran ocasió.) Si'm permet,
li dirè que l'ram aquest
(y puch dirli ab tot orgull)
es portat de Barcelona
y es fet ab las flors millors
de la Rambla de las flors,
com prova d'amor que dona
mon cor, a sa gran bellesa
que'm té tant cego y perdut.

Elv.

(Disgustada.)

¿ Es dir que vostè l'ha dut?

Donchs gracias, per la fineza.

Car.

¡ Oh, vostè mereix molt més,
mereix un trono sens dupta.

Elv.

¿ Sap que la seva conducta
es atrevida ab exès?

Vosté que no 'm coneixia...

Car.

¡Oh, si! De tota la vida.

Elv.

(M' sembla que diu mentida.)

Car.

La coneix con Flor d' un dia.

(Com un paper del ram.)

Elv.

Calli! qu' es aquest paper?

¡Ay, versos!

Car.

(¡Quin compromís!)

Elv.

(Llegint.)

"Angel vell del paradís"

¿Y també son de vosté?

Car.

(Això no pinta com creya.)

Si senyora.... ells.... y las flors
son prenda dels meus amors.

Elv.

¿M' pensava que no 'n feya?

Car.

(M' ha atrapat.) Pse! Allò 'i estoneta
també embruto paper blanc,
y si li vaig de parlar franch

no sò dels pitjors poetas.

Elv. ; Vaja un modo de firmia.

Car. Jo sempre rubrica sola.

(Estich dient la gran bela.)

Elv. No, sino més hi ha una A.

Car. Just; ja no me'n recordava.

Es l'apellido matern:

sò Casantiga y Avern

sino, que ab secret anava

y... ¿qué'm respon?

Elv. Qu'està bé;

no hi he trobat ni una falta,

y una lletra que resalta....

; Oh! y quin lujo de papé.

Car. ¿Mes, gens d'amor no m'expressa?

¿Que contesta al meu amor?

Elv. Carlos, vostè va al vapor;

no convé amar tant depressa...

M'hi pensaré alguna estona,
Després... ho contaré al papa...

Car.

(M' sembla que se m'escapa,
sort que no sò a Barcelona.)
Donchs ab permís me retiro.
¡Oh, vostè 'l té!

Elv.

Car.

Hasta luego.
No se n'olvidi, li prego,
de que per vostè deliro.
Recordihu.

Elv.

Hi pensaré.
(Vaya nus tipos com se crían!...)

Car.

(Pobre Carlos, si ho sabian
tots los companys del café.)
(Se'n va.)

Escena IX.
Elvira.

Elv.

185
i Quim desengany! To que creya
que'l que havia dut'l ram
al meu quarto, era l'Arturo...
i T'es bonich, malaguanyat!
L'astima qu'haig de llesar-lo,
sino aquest tipo es capàs
de evencèr que sals lo guardo
perque ha vingut de sas mans.
i Pobres flors! Sent las mateixas
y segons qui us comprat
san simbals d'amor y ditxa
ò indiferencia glaècial.
Si l'Arturo os haguès triadas
vos besaria als afeny;

ora venint d'aquell tip
tan antipatic y tant.....
hen de morir frepitjadas,

(Llensa al moment
mateix que entra
Arturo, l que ha de
fer un petit salt
perque no l toqui.)

—
Escena X

Arturo - Elvira.

Art.

Ab un xich més me fas mal!

Elv.

¡Ay! Dispensam; no sabia
qu'estessis a punt d'entrar.

Art.

(¡ Ves de Jonas qui se'n fia!

To que arribo ilusionat
sals per observar l'efecte
que las flors li hauran causat
y venire si m'atreveixo
a declarar-m'hi, si, ja;
arribo y encara gracias
que no'm tren un ull, ca, ca!
s'ha acabat no m'hi declaro
y'm quedo per vestir sants.?)
Que pensatin y ni'm mira.

Elv.

(Tusint.)

Ejem! ejem!

Car.

(¡ Si, si, ja;

qui no't conequi que't compri.)

Elv.

Sembla qu'estas enfadat.

Art.

No; es qu'encorra'm d'ura'l susto
que m'has donat ab lo ram.

Elv.

i Qu'ets sensible! jo que creya
que m'havias dispensat.

(Pansa.)

(Quina canversa mes sossa!)

Art.

(i Si jo me'n pogués amar!)

(Mira'l rebotje y diu alt.)

i Qu'es dejorn! Las deu y mitja.

i Que triga'l temps a passar!

Elv.

Gracias i sabs qu'ets molt amable?

(Ofesa.)

Si't destorbo, digaho clar,

y'm retiro, que a vegadas

quam un estima y esta

lluny del objecte qu'adora,

sufreix molt si ha de donar

conversa ab altres personas
indiferents ; sigas franch!
Pero també haig d'advertirte
que'l qu'es un xich eduecât,
procura que no s'enteren
de si s'està fastidiant.

Car. Això ja es massa. ; Al Diable!

(Se'n va.)

Elv. Ay! y que se'n va enfadat!
Potse'n Dech haver fet massa.
¿ Qui sap 'hant se'n deu anar?
y ell que te'l genit tant prompte,
de lo que's vullga es capàs.

(Va per ahont ha sortit
l'Arturo y al arribar a la por-
ta entra ell. Ella queda avergo-
nyida y ell torna a tancar. El-
vira's posa a seure en una bu-

taca. Rapit.)

Elv.

(No tenir un xich de paciència.
Ara ves que haurà pensat.)

(Elvira s'assenta, y Ar-

Ar.

turo també al altre cantó.)

Art.

(D'aquest fet si que m'aristo;
m'ha deixat tot animat.)
¡ Elvira!

Elv.

¡ Ah! ¿ Ets tu?

Art.

Si, aixís ho sembla.

(Ja no goso à comensar.)

Elv.

¿ Y donchs que te'n passa alguna?

Art.

No; es à dir.... si, ja veuràs.

Estich fent una novela

ja fa temps... potser dos anys

y per més que m'hi capfico,

no hi puch trovar desenllàs,

y valdria que tu Elvira

m'ajudessis a troval.

Elv.

¡ Pobre de mi, si't vesias
de lo que m'acudirá.

No veus que só tant prosaica?

Art.

Ah no ho crequis. ¡ Això may!

Elv.

Gracias. (Sembla que s'anima.)

¿ Y l'argument?...

Art.

Allà va.

Das joves que desde'l neixer
va graxa'l mateix bressal;
D'ell ningú'n tenia queixa,
era la bondat mateixa....

tot ell era cor, cor sal.

Ella felix y estimada,

Dels joves era'l torment,

era dolsa sa mirada

y hermosa més que l'ambada

quem desprunta per Orient.

Telissos los dos creixian
sense deixar-se un instant,
sempre junts, ni s'adormian
quan s'anaven somiant.

Una parella tant bella,
may l'havia vist ningú.

Elv.

¿Y'l nom d'aquesta parella?

Art.

Ell cualsevol, pero ella

(intencionat.)

se deya Elvira com tu.

Elv.

¡Ay! Lo men nom; ja m'agrada,
ja m'hi prench mes interès.

Art.

A lo mellor, Despariada
sou per la Mort Despiadada,
sense poder-se dir res;
qu'ell va teni de marxar
à Fremsa, 'hont morí son pare
y quedarse a posà en clar

la herencia que li deixà
 y que guarda avuy encara.
 ¡ Quin patir durant la ausencia
 lo del jove!... ¡ Era horrorós!...
 Aborria la existencia
 y anyorava la presencia
 d'aquell angelet hermos.
 Y llavors va adonar-se
 de qu'estaba enamorat,
 que sentia desbordarse
 lo torrent mal aturat
 del seu amor, y ofegarse....
 (Ab misteri.)

Elv.

Segueix.

Art.

Al any que son pare
 va donar l'anima a' Deu,
 ab lo cor fevit encara
 valgne venire aquella cara

seta de rosas y neu.
Y ho va logra' y va trovarla
molt mes hermosa que may,
y jurà no abandonarla
may mes y sempre estimarla.

Elv.

Y no li va dir?

Art.

Jamay!

Y en lo passeig la seguia
y a la iglesia la cercava....

Elv.

Y ella 'l veya?

No 'l mirava,

y sa tristesa creixia
perque d'ell no s'adonava.

Per fi, decidi parlarli
y a ~~sa~~ casa seva va anà.

(Ab intencio.)

Duya un ram; mes sent allà
no's va decidi a entregarli

y al seu quarto l'va deixá.

Elv.

I ella que no sospitava
qu' aquell vení l'hagués dut ell,
l'va l'pensar, pues pensava
que l'jove que li donava
era un altre amic d'aquell.

Art.

Sent aixís, d'una vegada

(Li pren la mà.)

finch la novela acabada.

Elv.

Ay! qué miras?

Qu'ets tan mona.

Art.

que vull fer com papallona
morint per tos ulls cremada.

(Li besa la mà.)

Elv.

T'ava i que fas? que somias

Art.

¡Oh! no; qu'estich ben despert.
Vull que sapigas de cert
lo que has ignorat tants dias.

To no puch més; haig de dirte

(Elvira fingeix sorpresa.)

que t'estimo qu'ets ma vida,
que'm tens l'anima rendida
y mon cor vinch a oferirte.
Contestam, Donchs, Elvireta
ma paraula no més.

Elv.

(Ab salameria.)

Primè haig de saber qui es
que m'ho diu: tu o'l poeta.

Art.

Tots dos som un, es l'Arturo
que a'tos pens agenollat

(S'agenolla.)

t demana per pietat
li respongués.

Elv.

E' asseguro

que'm has sorpres. ¿Què esperava
d'un jove tan reservat

que visques enamorat?...
; Oh, evenue, no ho sospitava

Art.

Contestan prompte, per Deu,
romps lo gel que ton cor tanca.

Elv.

Donchs si vals que t' sigui franca
aquest cor fa temps qu' es teu.

Art.

; Oh, Elvireta angelical!

Avuy he sortit de pena;
la ditka mon cor omplena!...
Loch l' home mes....

Escena XI

Dits - Don Joseph - Pere.

—

(Sortida a temps.)

Tos.

Animal!

Sempre dormint pels racons,
ti he atrapat ja dos vegades...
¿Y las feynas atrassadas?...
Vaya ab aqñets dormilons!

Per.

Per çò Don Toseph, cumplesco
las obligacions que tinc:
Estiu è hivern, a las cinch
'm llevo sempre y no m' queixo.

Art.

Don Toseph

Tos.

¿Que vals fill meu?

Art.

Això mateix.

Tos.

çò t'he entès.

Art.

Per fill seu, no vull res més.

(ab sorna.)

Per.

¿Tsi home! ¿Que no'l ven?

Art.

Per lo tant; jo li demano
de l' Elvireta la mà.

Per.

¿Y ella manca ¿quedarà?

No podrà toca l' piano.

Tos.

¡ Hombre, hombre! Es dir que tu
y l' Elvira ja heu fet lliga...
¿ Y he, que volen qu'os diga?

Per.

Digni si.

Tos.

Tu no ets niingú!

(cremat.)

Donchs ja qu'ara tu has parlat
sense permis, no podria
dir si, perquè semblaria
que a n'a tu t'he copiat...

Art.

¡ Per Den!

(suplicant.)

Elv.

Papa!

Tos.

Deixen dir.

No hi acabat, ja venen;
que aviat que carreguen
l'apsice; jo, no dich si,

pero no hi ha inconvenient
per ma part, perquè no's fassi
l' casament que os enllassi
per omnia saecula amen

Elv.

Gracias, papa.

Art.

¡Soch feliz!

Tos.

Y en Carlos ¿hant deu parlar?
M'ha dit que m'ha de parlar.

(Eivira y Arturo sen
ademau d'anssen.)

Per ço no'es mogneu. Aixi.

Escena XII

Dits - Carlos.

-

Tos.

¿Ja ha tornat?

Car.

Sembla que si
Don Joseph à vostre besco.

(Portantlo à un cantó.)

No estranyi aquest modo besco,
ab que l'emprench

Jos.

Vol fargi!

Car.

Vostè à casa hi té un tresor,
porlo per la seva filla,
tant hermosa, tant senzilla
que m'ha cautivat lo cor.
No s'admiri si ab sa gracia
m'ha enamorat fortament,
jo finch lo men passament
y si no finch cap desgracia
treballant y estalviant
fill com soch de bona casa
y sent també un primè espasa
pel comerç, vagi sumiant

y venria com soch un jove
D'allò que se'n diu de flor.

Per.

(Me sembla que aquest senyor
busca la lluna en un cove.)

Cor.

Per tant he valgut parlarli
D'un modo clà y català,
y de l'Elvira la mà
vinch humil a demanarli;
sals de vostè espero'l fallo;
D'ella n'estich mite segü,
no ven que no hi ha ningú
que'm pugui dir no?

Tos.

Aixis callo.

Mes en quan a l'honra immensa
que'm fa demanant sa mà,
per força li haig de nega'
pues no vull que's quedi sense.

Cor.

Com s'enten?

Tos. Perque l'Arturo,
ja l'altra mi ha donat.

Car. Y vostè?

Tos. Jo, li he donat.

Car. Y es cert, Deu men?

Tos. Jo li juro.

Car. Mes l'Elvira haurà respost...

Elv. Qu'acceptava molt jayosa
la ditxa de ser sa esposa.

Tos. ¿Que li sembla? ¿Ho ha sentit?

Car. ¿Sab que presumo Elvireta?

Elv. Què?

Car. Que ja vostè y l'Arturo
s'estimavan.

Art. I'asseguro....

Car. Pero això ray no m'inquieta.

Salter no m'hi puch quedar,
pero vull també avisarli

que quan un jove li parlí
Dient que ab vostè's vol casar
no accepti flors ni poeries
com las que ha rebut de mi.

Art.

Ta més no'm puch contentar,
ja n'hi ha prou d'embusterias.
I rom li enviava jo
y si no fos que has estat
l' qui a parlar m'ha animat
trevallant ma educació,
ho pendria més a pit,
mes t'ho dispense ab mal quot
per mes que tinga l' disgust
de dar-te l' pesam

Cor.

¿Que has dit?
Pesam de qué? ¡Ca' al contrari.
Donas ray, sort que'n valgnés...
Una mirada no més

D'aquells ulls....

Per.

(Bah! Deu l'ampari.)

Car.

Causa a las donas tant mal
que temo y ningú ho diria
que m'armin eualsevol dia
una causa criminal.

Mes explicat ¿com ho has fet
per atrevirte a parla?
tant tímit y tant tonja.

Art

Ho he explicat com tu.

Dich qu'estimo y que m'aprimo,
això a totas ls agrada;
m'ha respost interessada
¿a qui? llavoras m'animo
y aixi acostant la cadira
he dit que's semblava ab ella
per lo amable y per lo bella;
també he fet com qui suspira.

L'he mirat d'una manera
que'l cor li ha donat tres bulls;
ja m'ho has dit que ab aquets ulls
hi podia fer carrera.

Car.

Si que l'has feta ben bona
i y ella no se t'ha enfadat?

Art.

No, perquè li he contestat
allò de la papallona.

Ella ha rigut y després
jo febrós casi ab deliri
en sa maneta de lliri

hi he posat un tendre bes;
y avans de que'm dignés ve
li he dit, t'estimo hermosura
y paravolas de dalsura
ja m'ho he fet venir bé.

Car.

I ella, no t'ha tret de casa?

Art.

Si hi ha pensat. Es ma prova

D'amor, que cap dona jove
desprecia; no es tant ase;
y per fi acabant l' historia
li he dit tot lo que ni has dit
fil per fil li he repetit,
ja veus si'n tinc de memoria.

Corr. Si ja ho veig; un xiquet massa,
pero tens sort qu'ets amic,
que del contrari, jo't dich
no ho pendria ab tal catxassa.
No'm demanis pas may més
que't dangui consells.

Elv. ¡Oh, ea!
tenintine a mi ja veurá
com no'l necessita més.

Corr. Millor, aixi m'estalviaran
m'altra mala partida;
ja pots despatxar la dita,

Ja pots amar sal truham!
No m'ho treuré més del cap,
ja m'has dat bona lliçó,
aruy s'acabàt allò
I'ensenyar à qui no sab.

Tos.

(descordantli l'ernilla.)

To sento molt y'm sab greu
que no's casi ab ma pubilla,
pero fora de ma filla,
disposi de tot lo men.

Car.

Dauchs si valgués fe'l favor
I'avisar que vull marxar....

Tos.

No pot ser.

Art.

¿Hont vals amar?

Quèdat.

Els.

Quedis.

Car.

Tant honor....

.. Mes no pot se; hi dat paraula.

Tos. Al méno vinguí a esmorsar
y acabat se'n pot anar.

Per. (Surtint.)
Senyors, l'esmorça es a taula.

Tos. Anem allà.

Car. Si'm permet,
no'ns ne podem anà així
be'ns benim de despedi.

Tos. (Pe'l públic.)
Estigam bons. (al públic.)

Art. Es molt fret.

Tos. Fassin milló.

Art. Així no fare.

(Dirigitse al públic.)

Quan las comedias s'acaban
¿saben qué's fa? no? no ho saben?
Doncas jo'ls ho ensenyaré
S'aploudeix tot sent aixís.

(curta pausa.)

Aixis mateix y al sentir ho
l'autor qu'espera sumís,
esclama alegre "respiro"
y's considera felix.

—
Prou.

